

Asia: VN/16951/2020

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto

-

Mikäli vastasit yhtyäsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

Suunnitelman tavoitteet

1 Suunnitelman tavoitteet - avovastaus

Ilmastopolitiikan useat eri ohjelmat, strategiat sekä eri hallinnan tasoilta tulevat aloitteet ovat luoneet monimutkaisen toimintaympäristön, mikä on uhka sen läpinäkyvyydelle ja vaikuttavuudelle. Kokonaisuuden hallinta, yhteisvaikutuksen tunnistaminen ja tehokkuuden varmistaminen on vaativaa ja olisikin toivottavaa, että kansallisesta ilmastopolitiikasta pyrittäisiin luomaan kokonaiskuvaa, jotta esim. päällekkäiseltä ohjaukselta vältyttäisiin. Suunnitelman valmistelu yhdessä ilmasto- ja energiastrategian kanssa ja yhteiset HIISI-skenaariot ovat hyvää kehitystä.

Liikenne

2a Liikenteeseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

2b Liikenne - avovastaus

Kuntaliitto yhtyy ehdotettuihin toimenpiteisiin tietyin varauksin.

Kuntaliiton painottamia näkökulmia liikenteen ilmasto-ohjauksessa ovat kustannustehokkuus suhteessa hyötyihin, sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus sekä joukkoliikenteen ja muiden kestävien kulkutapojen kilpailukyky.

EU:n ilmastopolitiikkaan liittyvät toimet ovat merkittävässä roolissa Suomen liikenteen ilmastohjauksessa. Suomen on tärkeää vaikuttaa EU-lainsäädännön valmisteluun siten, että tulevat vaatimukset ovat myös Suomen olosuhteisiin soveltuvia ja mahdollistavat resurssien suuntaamiseen tavoitteiden kannalta tehokkaisiin toimiin.

Suomen on tärkeää vaikuttaa komission valmistelemaan EU:n laajuiseen tieliikenteen ja lämmityspolttoaineiden päästökauppaan, jotta siitä muodostuisi päivitettävän energiaverodirektiivin kanssa Suomen kannalta hyväksyttävä ja toimiva kokonaisuus, jos asia etenee EU:ssa. Kansallisen tieliikenteen päästökaupan osalta on mm. epävarmaa, voiko sen ohjausmekanismit oikeasti toimia tavoitellulla tavalla Suomen kaltaisella pienellä markkina-alueella, jolla on vain joitakin polttoaineiden jakelijoita päästöoikeuksia ostamassa.

Jotta Fossiilittoman liikenteen tiekartta säilyttää uskottavuutensa kansallisia toimia ohjaavana politiikka-asiakirjana, olisi ensimmäisen vaiheen toimenpiteitä toteutettava ja rahoitettava kokonaisuudessaan. Tällä hetkellä toimenpiteiden rahoitus ei ole toteutunut tiekartassa suunnitellulla tavalla. Käyttövoimien muutokseen liittyvät toimenpiteet ovat edenneet hyvin, mutta eivät kestäviä kulkutapoja edistävät toimet joukkoliikennepalveluiden sekä kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman osalta.

Joukkoliikenteen rahoituskriisi on ennennäkemätön ja pitkäaikainen koronan ja lipputulomenetysten seurauksena. Joukkoliikenteelle korvamerkitty valtion rahoitus ja koronatuki ovat alalle erittäin tärkeitä koronatilanteessa ja siitä elvyttäessä. Joukkoliikenteen palvelutaso edistää liikenteen ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä liikkumisen tasa-arvoa ja liikennejärjestelmän toimivuutta.

Kuntaliiton verkkosivuilla saatavilla olevissa lausunnoissa on selostettu tarkemmin Kuntaliiton kantoja edellä mainittuihin teemoihin:

<https://www.kuntaliitto.fi/lausunnot/2021/lausunto-kansallista-tieliikenteen-paastokauppa-koskevasta-arviomuistiolounnoksesta>

<https://www.kuntaliitto.fi/lausunnot/2021/55-valmiuspaketin-u-kirjeet>

<https://www.kuntaliitto.fi/lausunnot/2021/kavelyn-ja-pyorailyn-edistaminen-miten-edennyt-ja-miten-jatkuu-ensi-vuonna>

<https://www.kuntaliitto.fi/lausunnot/2021/vihrea-siirtyma-erityisesti-silmalla-pitaen-joukkoliikennetta-talousarvioesityksen>

<https://www.kuntaliitto.fi/lausunnot/2021/he-702021-vp-hallituksen-esitys-eduskunnalle-laiksi-ajoneuvo-ja-0>

Maatalous

3a Maataloutteen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

3b Maatalous - avovastaus

-

Rakennusten erillislämmitys

4a Rakennusten erillislämmitykseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

4b Rakennusten erillislämmitys - avovastaus

Siirtyminen pois fossiilisista lämmitystavoista tukee kuntien energia- ja ilmastotyötä ja sen edistäminen on siksi kannatettavaa. Suosituin ratkaisu on kaukolämpö, mutta erillislämmityksistä erilaiset lämpöpumppuratkaisut ovat yleistyneet. Toisaalta muuttoliike ja taloudelliset vaikeudet voivat paikallisina olosuhdetekijöinä hidastaa öljylämmityksestä luopumista sellaisissa rakennuksissa, joihin ei ole niiden sijainnin, iän ja ennustetun käyttötarpeen vuoksi teknisesti perusteltua tehdä lämmitysjärjestelmän vaihdon kaltaisia suuria investointeja, joihin usein liittyy vielä sähköjärjestelmän kapasiteetin nosto. Osa rakennuksista on järkevintä jopa purkaa lähivuosina.

Kuntasektorin rakennuskannan heterogeenisen tilanteen vuoksi Kuntaliitto pitää myönteisenä KAISUssa esitettyä kieltojen ja sanktioiden sijasta avustuksilla, tuilla ja informaatio-ohjauksella. Mahdollinen EU-tasoinen päästökaupan laajennus lämmitykseen ohjaa myös markkinaehtoisesti rakennusten lämmitystä pois fossiilisista polttoaineista.

Kuntaliitto ehdottaa kuitenkin taloudellisia tukia koskeviin ehtoihin mahdollisuutta jatkossa hyödyntää myös ns. hybridilämmitystä, jos rakennuksen öljylämmitysjärjestelmä on vielä hyväkuntonen. Maalämmön tarvitsemia energiakaivoja ei saa tehdä pohjavesialueelle. Jos kaukolämpöäkään ei ole rakennukseen saatavilla, vaihtoehdoksi jää usein vain ilma-vesilämpöpumppu. Sään kylmetessä ilma-vesilämpöpumpun hyötysuhde laskee voimakkaasti, minkä vuoksi kovimmilla pakkasilla tarvitaan sähkövastuksen apua riittävän kuumen, jopa yli 70-asteisen menoveden tuottamiseksi.

Ilma-vesilämpöpumpun ja öljylämmityksen yhdistelmä on helposti ns. priimattavissa siten, että öljyä käytetään lämmitykseen vain silloin, kun se on taloudellisesti järkevintä (yli 10–15 asteen pakkaset). Hybridijärjestelmä on myös sähköjärjestelmän toimintaa ajatellen järkevä, sillä se ei ilma-vesilämpöpumpun tapaan kovimmilla pakkasilla turhaan lisää valtakunnallisen sähköntuotannon huipputehon tarvetta.

Vuoden 2021 alusta markkinoille tullut ja syyskuun 2021 alusta maanlaajuisesti saatavilla ollut uusiutuva lämmitysöljy vähentää öljylämmityksen hiilidioksidipäästöjä valmistajan mukaan noin 90 % verrattuna fossiiliseen lämmitysöljyyn. Uusiutuva lämmitysöljy on ainakin toistaiseksi kalliimpaa kuin fossiilinen lämmitysöljy, mutta joissakin kunnissa sillä voi olla merkitystä yhtenä päästöjen vähentämisvaihtoehdoista.

Vuoden 2030 aikoihin voi myös synteettisten polttoaineiden kehitys olla jo niin pitkällä, että markkinoilla on tarjolla tai piakkoin tulossa uusia, ympäristöystävällisiä lämmitysöljyjä. Hybridilämmitys olisi silloin yksi mahdollinen ympäristöystävällinen ja energiatehokas vaihtoehto muiden rinnalla. Uusiutuva lämmitysöljy ja mahdolliset synteettiset polttoaineet pitäisi ottaa keinovalikoimassa huomioon, sillä KAISUn tavoitteena on luopua nimenomaan fossiilisesta lämmitysöljystä, ei lämmitysöljystä yleensä.

Työkoneet

5a Työkoneisiin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

5b Työkoneet - avovastaus

-

Jätehuolto

6a Jätehuoltoon suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

6b Jätehuolto - avovastaus

Luvussa 6.2.5 kuvataan jätehuollon kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä ja toimialan kehitystä yleisesti. Kuvaus on pääosin asiallinen ja tunnistaa toimialalla koko 2000-luvun käynnissä olleen ja edelleen jatkuvan voimakkaan kehityksen. Kuntaliitto toteaa, että kesällä 2021 voimaanastuneella uudistetulla jätelailalla on toteutuessaan vaikutusta jätehuollon ja jätteenpolton kasvihuonekaasupäästöihin. Yhdyskuntajätteen kierrätys lisääntyy uusien veloitteiden seurauksena voimakkaasti, mikä vaikuttaa jätteenpoltoon ohjautuviin jätevirtoihin. Kierrätykseen ohjautuvien jätteiden erilliskeräyksen lisäämiseen liittyvät toimet ovat kuntien jätelaitosalueilla jo käynnissä ja lähivuosien aikana hyötyjätteiden erilliskeräys tehostuu. Jätteenpoltoon ohjautuu jatkossa siis yhä selkeämmin kierrätyskelvottomin jätevirta.

Kuntaliiton mielestä yhdyskuntajätteen polton koko jätearvoketjun huomioon ottava vapaaehtoinen sopimus (green deal) kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi on kannatettava etenemispolku. Tämä mahdollistaa vastuutoimijoiden pitkäjänteisen yhteistyön alueellisesti merkittävien uusien

ratkaisujen kehittämisessä, pilotoinnissa ja käyttöönotossa. Myös hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen (CCS/CCSU) tekniikoiden pilotoiminen ja käyttöönotto on kannatettavaa. Jätteenpolttolaitos ei voi valikoida vastaanottamaansa jätevirtaa eli polttoaineen laatua eikä täten merkittävästi vaikuttaa jätteenpolton kasvihuonekaasupäästöihin. Mikäli kuitenkin kasvihuonekaasupäästöjä halutaan merkittävästi vähentää, jää tällöin keinoksi muodostuvan hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen. Se taas edellyttää teknologian kehittämistä ja aikanaan toimijoilta merkittäviä investointeja.

F-kaasut

7a F-kaasuihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

7b F-kaasut - avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

8a Teollisuuteen ja muihin päästöihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

8b Teollisuus ja muut päästöt - avovastaus

-

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

9a Kunnille ja alueille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

9b Kunnat ja alueet - avovastaus

Kuntaliitto on tyytyväinen, että alueiden ja kuntien merkitys ilmastotyössä on tunnustettu ja sitä tuetaan monin eri tavoin. Kuntaliitto pitää kuntien ja alueiden ilmastotyötä tukevia ehdotuksia oikeansuuntaisina, joskin suunnitelman tavoitevuosia ajatellen riittämättöminä. Monissa kunnissa on jo valmiita toimenpidesuunnitelmia, joten tämän valmiuden tukeminen esim. investointitukina voisi vauhdittaa ilmastotavoitteita. Ilmastopolitiikan ennakoitavuus ja jatkuvuus onkin erityisen tärkeää olemassa olevien suunnitelmien toimeenpanolle. Lisäksi Kuntaliitto huomauttaa, että hyvinvointialueille siirtyy lähivuosina kunnista merkittävä volyyymi toimintaa mm. kuljetusten ja kiinteistöjen osalta.

Toistaiseksi taloudelliset kannustimet kuntien siirtymässä hiilineutraaliin kiertotalousyhteiskuntaan ovat olleet pirstaloituneita, sillä hanke- ja investointitukea on haettava eri ministeriöiden alta. Suunnitelmallista ilmastotyötä tekevän kunnan haasteena on pirstaloituneen hallinnon lisäksi sen taloudellisen tuen ennakoimattomuus.

Taloudelliset kannustimet eivät myöskään ole vastanneet kuntien toimien kokoluokkaa. Myöskään uusien veloitteiden kuntatalousvaikutuksia ei ole riittävällä tavalla arvioitu eikä siten rahoitusperiaatetta niiden toimeenpanossa ole noudatettu.

Kokonaisuudessaan keskustelu siitä, miten ilmastotyö rahoitetaan, on käymättä, sillä keskustelu kohdistuu yleensä suoraan yksittäisiin politiikkatoimenpiteisiin ja niiden vaikutuksiin. Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelman rahoitus on suunnattu erityisesti kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen. Tuki on avustanut mm. ilmastotyön koordinoitua ja muuta investointitukien ulkopuolelle jäävää kehittämistoimintaa. Kohtuullista hallinnointia vaativa rahoitus on koettu kunnissa mielekkääksi, joskin pieneksi. Hankepainotteisuudesta on päästävä pysyviin rahoitusinstrumentteihin, jotka luovat jatkuvuutta kuntien ilmastotyölle.

Hallituksen budjettiriihessä päätettiin ilmastolakiin kirjattavasta veloitteesta laatia ilmastosuunnitelmat kunta-, seutu- tai maakuntatasolla. Tulevissa talousarvioissa on huolehdittava rahoitusperiaatteen noudattamisesta tämän uuden veloitteen toimeenpanossa.

Kuntaliitto kannattaa ehdotusta varmistaa valtakunnallisesti kattavien ja yhtenäisten sekä loppukäyttäjille maksuttomien päästötyökalujen jatkuvuus, päivitys ja rahoitus. Lisäksi toimenpiteissä tulisi olla myös yksityiskohtaisempaa päätöksentekoa, kuten kaavoitusta palvelevien, maksuttomien päästölaskentatyökalujen kehittäminen.

Ehdotus kuntien ja valtion välisen kumppanuuden edistämisestä vapaaehtoisen ilmasto- ja kiertotaloussopimuksen käyttöönotolla on kannatettava. Kuntien kannalta tärkeää, että sopimukset ovat riittävän laaja-alaisia ja että niiden toimenpiteiden valinta jätetään kunnille, jolloin on valittavissa kuhunkin toimintaympäristöön parhaiten sopivat, kustannustehokkaimmat ja vaikuttavimmat ilmasto- ja kiertotaloussopimukset. Nyt kehitetty useita tarkkarajaisia greendealeja, joista kasautuva byrokratia on raskasta suhteessa vaikuttavuuteen. Hyvä esimerkki vaikuttavasta ja kuntien ilmastotavoitteita tukevasta sopimuksesta ovat tässäkin suunnitelmassa mainitut energiatehokkuussopimukset.

Kulutuksen hiilijalanjälki

10a Kulutukseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

10b Kulutus - avovastaus

-

Julkiset hankinnat

11a Julkisiin hankintoihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

11b Julkiset hankinnat - avovastaus

Yleisellä tasolla on hyvä, että julkisten hankintojen merkitys kuntien ja muiden toimijoiden ilmastotyössä on huomioitu. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kunnille kuitenkin jätetään riittävästi harkintavaraa valita omalta kannaltaan kaikista vaikuttavimmat toimet esimerkiksi hiilineutraalisuustavoitteiden toteuttamisessa. Joskus jokin muukin keino tai tapa voi olla tehokkaampi tapa edistää esimerkiksi vähähiilisyttä kuin julkiset hankinnat. Tämän vuoksi esimerkiksi julkisten hankintojen osalta lainsäädännössä tulisi välttää vaikkapa pakollisten ympäristökriteerien vaatimista.

Julkisiin hankintoihin kohdistuvien politiikkatoimiehdotusten osalta ensimmäinen pohjautuu ns. HILMI-hankkeen ehdotukseen hankintalain tavoitteita koskevan 2 §:n muuttamisesta. Kuntaliitto tuo esiin, että kestävätkin hankinnat ja myös ympäristönäkökohdat ovat jo sisällytettynä hankintalain 2 §:ään:

2§ Lain tavoitteet

Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Näin ollen Kuntaliiton näkökulmasta ilmastotavoitteet on huomioitu riittäväällä tavalla hankintalain tavoitteissa eikä välitöntä muutostarvetta sen osalta ole.

Toisen politiikkatoimiehdotuksen osalta Kuntaliitto pitää tärkeänä, että julkisten hankintojen kehittämiseen ja vauhdittamiseen panostetaan kansallisesti. Rahoitusmallin tulisi tukea kokonaisuudessaan julkisten hankintojen strategisen merkityksen ymmärtämistä sekä hankintojen vauhdittamista hankintayksiköissä. Laaja-alaisempi katsantokanta edistää esimerkiksi hankintojen kestävyys- ja vaikuttavuuspotentiaalin kokonaisvaltaisen ymmärryksen kehittymistä hankintayksiköissä. Rahoituksen ei myöskään tulisi keskittyä ainoastaan edelläkävijähankintoihin,

vaan tulisi tukea myös muita kuin edelläkävijähankintayksiköjä sellaisissa tilanteissa, joissa ne ovat tekemässä heille uudenlaista hankintaa ensimmäisiä kertoja. Näin ollen rahoitusmallin liian tiukka rajaaminen vain ns. edelläkävijöihin tai vain tietynlaisiin hankintoihin voi muodostua esteeksi laajemmalle ilmastotyössä etenemiselle kuntasektorilla.

Kuntaliitto on mukana KEINO-osaamiskeskusverkostossa ja pitää sen toimintaa ja jatkuvuutta kuntien kannalta tärkeänä. KEINO on parhaimmillaan verkostomaisena toimijana, joka kokoaa keskeiset organisaatiot yhteen.

Kolmannen politiikkatoimiehdotuksen osalta Kuntaliitto toteaa, että hankintojen strateginen johtaminen ja nykytilan analysointi on tärkeää. Nykytilan analyysissa hankintayksikkö voi selvittää itselleen ostolaskutietojensa perusteella mm. hankintavolyyminsa sekä suurimmat hankintakategoriat. Nämä kategoriat voidaan ottaa huomioon ilmasto-ohjelmissa tai ilmastobudjetissa, jos ne ovat hankintayksikössä selvillä. Koska nämä vaativat hankintayksiköltä hallinnollista selvitystyötä ja resursseja, joita erityisesti esim. pienemmillä kunnilla ei välttämättä ole, tulisi hankintakategorioille olla myös mainittu vaihtoehto. Olennaista ohjelmien osalta lienee se, että ne ovat linjassa organisaation hankintastrategisten linjausten kanssa ja että niissä on huomioitu myös julkisten hankintojen vaikuttavuuspotentiaali.

Neljäs politiikkatoimiehdotus kohdistuu kansallisen tason seurantaan. Kuntaliitto kannattaa ehdotusta.

Muut poikkisektorit

12a Muille poikkisektoreille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

12b Muut poikkisektorit - avovastaus

Kiertotalous

Kuntaliitto esittää uutena toimenpiteenä, että biokaasun tuotantolaitokset, mm. kotitalouksista erilliskerätyn biojätteen käsittelylaitokset, otettaisiin mukaan teollisuuden alempaan sähköveroluokkaan. Kierrätysteollisuus on otettu mukaan perustellusta syystä teollisuuden alempaan sähköveroluokkaan 1.1.2022. Biokaasun tuotantolaitosten ei kuitenkaan katsota kuuluvan kierrätysteollisuuteen, koska se kuuluu toimialaluokituksessa eri pääluokan alle. Käytössä oleva toimialaluokitus TOL2008 ei ole ajan tasalla kiertotaloustoimintojen osalta, minkä vuoksi sen hyödyntäminen sellaisenaan ei ole toimiva malli määriteltäessä kierrätysteollisuutta. Sähköveron näkökulmasta biokaasun tuotantolaitosta ei nyt katsota teolliseksi toiminnoksi, mutta esimerkiksi biodieselin valmistus katsotaan olevan teollisuutta. Mielestämme biokaasun tuotanto

kotitalousbiojätteestä ja muista jätevirroista on malliesimerkki kierrätysteollisuudesta ja kiertotaloudesta.

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

13a Toimenpideohjelman vaikuttavuus

-

13b Toimenpideohjelma - avovastaus

-

13c Mitä lisätoimia ehdotatte tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi?

-

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

14 Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

-

Muita huomioita

15 Muita huomioita

Suunnitelman politiikkatoimissa tulisi painottaa pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta. Eri ilmastotoimien ja niiden yhdistelmien kustannustehokkuutta olisi selvitettävä paremmin. Myös toimien konkretiaa ja toimeenpanoa olisi avattava enemmän, nyt ei selviä kuka ja millä aikajänteellä toimia vie eteenpäin ja seurataanko niiden toteutumista ja vaikuttavuutta.

16 Voiko organisaationi osaltaan edistää ilmastosuunnitelman tavoitteiden saavuttamista?

-

Jalonen Pauliina
Suomen Kuntaliitto ry